

חמאס מתאושש מהמכה הקשה שספג, והאתגר הישראלי רחוק מסיום

19.06.2025 | ד"ר עדי שורץ written by

20 חודשים מאז מתקפת 7 באוקטובר, האיום הצבאי הנשקף לישראל מעזה עדיין כאן, גם אם בצורה מצומצמת. ארגון חמאס ספג מכה קשה במהלך מלחמת "חרבות ברזל", ואיבד חלק משמעותי מיכולותיו, אך הוא רחוק מהכרעה. לצד הישגים ישראלים מובהקים, חמאס עדיין מסוגל להוות איום, שלא לדבר על יכולת שיקום והתאוששות מהירים במקרה שלא תהיה הכרעה.

בצד החיובי ניתן למנות את חיסול שדרת ההנהגה בחמאס. יחיא ומוחמד סינוואר, איסמאעיל הנייה, סאלח אל-עארורי ומוחמד דף ¹ שהיו עמודי התווך של הארגון במשך שנים ² חוסלו על ידי ישראל. בעקבות זאת, נאלץ חמאס לעבור להנהגה מבוזרת, שמקשה מאוד על יכולתו לקבל החלטות ולבצע פעולות מורכבות. חיסולם של ראשי הארגון היווה גם מכה מורלית ותודעתית.

חמאס עצמו מודה באובדן של אלפים מאנשיו, בעוד שהערכות ישראליות מצביעות על כ-20 אלף הרוגים ועוד פצועים רבים שיצאו מכשירות. מסגרות סדורות של גדודים וחטיבות כמעט שאינן קיימות עוד, ורוב הלחימה כיום נעשית באמצעות חוליות קטנות ובלתי סדירות.

חל צמצום דרמטי של מלאי הטיילים והרקטות שבידי חמאס, והאיום האסטרטגי על אזורים נרחבים בארץ הידלדל. מאות רקטות הושמדו באוויר ועל הקרקע, יכולת הייצור המקומי נפגעה, ומנהרות ההברחה ממצרים נחסמו ברובן. ניתן לראות כי במשך חודשים ארוכים, חמאס נמנע כמעט לחלוטין משיגור רקטות.

רשת המנהרות של חמאס בתוך הרצועה, וממנה לתוך ישראל, נפגעה. חלק מהמנהרות הושמדו לחלוטין, בעיקר בדרום הרצועה. באזורים מסוימים התנועה ברשת התת-קרקעית מוגבלת מאוד. גם הממשל האזרחי של חמאס ברצועה נפגע. חיסולים של בכירים אזרחיים, הרס של תשתיות אזרחיות, ירידה בהכנסות מהברחות וממסים ³ כל אלה הותירו את הארגון עם שליטה חלקית בלבד. במקומות מסוימים נצפתה התנגדות לחמאס ואי שביעות רצון פומבית, פרצו מדי פעם הפגנות, ומנגנוני השליטה התערערו. קיימות תופעות של ביזה, ובאחרונה ניכרה קריאת תיגר מפורשת באזור רפיח מצד מיליציות מקומיות.

עד כאן חצי הכוס המלאה, אך בצדה קיימת גם חצי כוס ריקה. ברצועת עזה עדיין קיים כוח לוחם משמעותי, שמוערך בעשרות אלפים. למרות האבדות במהלך המלחמה, חמאס הצליח לגייס לשורותיו לוחמים חדשים ולהחליף חלק מההרוגים והפצועים. חלקם פועלים במתכונת של גרילה עירונית או מסתתר במחנות הפליטים ובמנהרות.

למרות הפגיעה בהנהגה הצבאית והאזרחית, חמאס מצליח לשמר גרעין שלטוני, לשלם משכורות, להפעיל חלק מהמנגנונים האזרחיים, ולהפגין נוכחות ציבורית במקומות שצה"ל נסוג מהם. זכורה מאוד הופעתם של חמושים בחלקים שונים של הרצועה במהלך הפסקת האש בחודשים ינואר-מרץ 2025, שהיוותה תזכורת ליכולתו של חמאס לצוץ מחדש מעל פני השטח.

למרות הפגיעה ברשת המנהרות העריכו גורמי ביטחון ישראליים רק לפני כחודשיים כי כ-75% מרשת זו עדיין תקין או ניתן לשיקום. מנהרות אלה מאפשרות תנועה, מסתור, הברחות, ואף החזקת חטופים.

כמות הטילים והרקטות שבידי חמאס אמנם הצטמצמה באופן משמעותי, אך ייתכן כי הארגון נמנע מירי לעבר ישראל כדי לשמר לפחות חלק מהתחמושת שבידיו להמשך הלחימה.

למרות השחיקה בכוחו של חמאס, הוא מנסה לפצות על כך בגמישות והסתגלות. מפעלי תחמושת מאולתרים ברחבי הרצועה, מחזור של חומרי נפץ ישראליים ושל נפלים, ופיזור מטענים קטנים במבנים ובצירי ההתקדמות של חיילי צה"ל² כל אלה מלמדים על יכולת הסתגלות גבוהה.

הארגון עבר ממלחמה סדירה להתשה וטרור נקודתי, שמקשים על ישראל להגיע להכרעה. עד כאן מאזן ההישגים והאתגרים שעדיין נותרו במישור הצבאי. אלא שהאתגר שמונח בפני ישראל מרצועת עזה, ומצד הפלסטינים בכלל, אינו מסתכם בהיבט הצבאי. מה שמאפשר אותו הוא אידיאולוגיה פלסטינית מושרשת, שמסרבת להכיר בזכות קיומה של מדינת ישראל, ושעדיין חולמת על שיבה של פלסטינים ליפו, רמלה וחיפה. היא זו שמייצרת את הלחימה וממנה נובעים ההיבטים הצבאיים. על כן, האיום הנשקף לישראל לא ייעלם גם אם חמאס ימוגר, כל עוד האידיאולוגיה הפלסטינית לא תשתנה. כל עוד זו נשארת על כנה, האיום רק ישנה צורה ובמקום חמאס יוצו מסגרות צבאיות אחרות עם אותה כוונה בדיוק.

בשל כך, האתגר האסטרטגי העומד בפני ישראל הוא למנוע מצב שהמלחמה בעזה תסתיים במתכונת של "סבב". אין אמנם ספק שלא יהיה זה סבב דומה לסבבים קודמים, אבל כל הסימנים מעידים שהחברה הפלסטינית לא עברה תהליך עמוק של שינוי ולא התנערה מהתפישה האידיאולוגית שהובילה ל-7 באוקטובר. לישראל אסור לחזור למצב של 6 באוקטובר³ אמנם לא מבחינת היכולות הצבאיות של חמאס, אבל בהחלט מבחינת המוטיבציה הפלסטינית. כל עוד הפלסטינים ממשיכים לקוות ולצפות ליום שבו יוכלו לחסל את ישראל, צבירת יכולות חדשות ומימוש הפוטנציאל שלהן הם רק עניין של זמן. תליית תקוות ב"חלופה שלטונית" פלסטינית, כל עוד האידיאולוגיה הפלסטינית לא עוברת שינוי יסודי, היא לא יותר מאשר הונאה עצמית. במלים אחרות, 7 באוקטובר או אירועים דמויי 7 באוקטובר, עשויים עדיין להמתין לנו מעבר לפינה.

פורסם במוסף מזרח תיכון חדש בגלובס, בתאריך 19.06.2025.